

Pandemia COVID-19.

Skutki dla sprawozdań finansowych za 2019.
Perspektywa Komitetów Audytu

Instytut Komitetów Audytu

W związku z szybkim rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 na całym świecie i ogłoszeniem pandemii przez Światową Organizację Zdrowia (WHO), wiele rządów podejmuje coraz bardziej radykalne kroki, w tym znaczne ograniczenia w przemieszczaniu się osób i przymusową kwarantannę, kontrolę lub zamykanie granic czy ograniczenia działalności handlowej i produkcyjnej. Okoliczności te i zdarzenia skutkują znacznymi zakłóceniami jednostek z wielu sektorów gospodarki i znacznym wzrostem niepewności na wielu rynkach.

Zdarzenia te i warunki mogą mieć istotny wpływ na sprawozdania finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2019 r., ich wpływ będzie jednak zależał od sytuacji, w jakiej znajduje się dana spółka i od stopnia, w jakim jej działalność jest narażona na skutki pandemii a także od wrażliwości kwot wykazywanych w sprawozdaniu finansowym na zmienność warunków gospodarczych.

Szczególne okoliczności powodują, że na pierwszy plan w ocenie wpływu na sprawozdanie finansowe za 2019 r. wysuwa się ocena zdolności do kontynuacji działalności a także potrzeba zapewnienia odpowiednich ujawnień informacji. Inwestorzy pragną większej przejrzystości w sprawozdaniach spółek, tak aby mogli podejmować decyzje oparte na pełnych informacjach. Niniejsza publikacja przedstawia te aspekty z punktu widzenia sprawozdawczości finansowej, które mogą być pomocne Komitetom Audytu w dokonywaniu oceny działań zarządów podjętych w celu odzwierciedlenia skutków tych zdarzeń w przygotowywanych sprawozdaniach finansowych.

> Zdarzenia po dacie bilansowej

W odniesieniu do sprawozdań finansowych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2019 r. skutki finansowe wynikające z wystąpienia pandemii są zasadniczo zdarzeniami niekorygującymi (z wyjątkiem oceny zdolności do kontynuacji działalności), ponieważ istotne zmiany w działalności operacyjnej i warunków gospodarczych nastąpiły w wyniku zdarzeń mających miejsce po 31 grudnia 2019 r.

Mimo że pewne zdarzenia miały miejsce przed 31 grudnia 2019 r. (np. Miejski Komitet Zdrowia w Wuhan wydał pilne oświadczenie w odniesieniu do wirusa w dniu 30 grudnia 2019 r., a przypadki zachorowań zostały zgłoszone WHO w dniu 31 grudnia 2019 r.), ogłoszenie przez WHO koronawirusa jako ogólnoswiatowego zagrożenia dla zdrowia nastąpiło w dniu 31 stycznia 2020 r., po tym terminie rządy wielu krajów podjęły dopiero swoje działania. Konsekwentnie należy przyjąć, że na podstawie informacji na temat rozprzestrzeniania się wirusa, które były racjonalnie dostępne na 31 grudnia 2019 r. jest bardzo prawdopodobne, że uczestnicy rynku nie dokonaliby żadnych korekt w swoich założeniach lub wprowadziliby jedynie niewielkie zmiany w oparciu o swoje oceny dostępnych informacji i powiązanych ryzyk na ten dzień.

Założenia przyjęte do wyliczenia utraty wartości aktywów finansowych i niefinansowych na dzień sprawozdawczy muszą odzwierciedlać racjonalne i możliwe do potwierdzenia informacje dostępne na dzień 31 grudnia 2019 r. Potrzebny jest zawodowy osąd, uwzględniający konkretne fakty i okoliczności. W szczególności należy zachować ostrożność, aby uniknąć niewłaściwego wykorzystania informacji uzyskanych z perspektywy czasu (po dniu bilansowym) lub opracowania danych wejściowych do wyceny, które nie są zgodne z warunkami lub uzasadnionymi oczekiwaniami na dzień 31 grudnia 2019 r.

Wyniki, których nie można było racjonalnie oczekiwać na dzień 31 grudnia 2019 r. nie powinny być brane pod uwagę w oszacowaniu wartości odzyskiwalnej aktywów niefinansowych zgodnie z MSR 36.

Mimo, iż zdarzenia po dniu bilansowym, które są uznawane za zdarzenia niekorygujące nie wymagają zmiany kwot w sprawozdaniu finansowym, mogą wymagać ujawnienia w sprawozdaniu finansowym za 2019 r., jeśli ich wpływ jest istotny - MSR 10.21 wymaga od jednostki ujawnienia charakteru zdarzenia oraz oszacowania jego skutków finansowych lub oświadczenia, że takiego oszacowania nie można dokonać.

Zdarzenia niekorygujące mogą obejmować: utratę wartości aktywów finansowych i niefinansowych (z uwzględnieniem zdarzeń, które nastąpiły po dniu bilansowym), zmianę wartości godziwej instrumentów finansowych, naruszenie warunków umowy, zmiany lub odstąpienie od umowy kredytowej, straty wynikające z zerwania łańcucha dostaw, zmienność na rynkach towarowych lub rynkach walutowych itp. po dniu 31 grudnia 2019 r.

Przykłady zdarzeń lub warunków, które mogą być istotnymi zdarzeniami niekorygującymi i uzasadniają ujawnienie w sprawozdaniu finansowym za rok 2019 obejmują:

- znaczące przerwy w działalności wynikające z zakłócenia łańcucha dostaw, zamknięcia zakładów produkcyjnych lub punktów handlowych, ograniczenia w podróży lub zakłócenia logistyczno-transportowe (w tym związane z zamknięciem granic), niedostępność personelu (w tym wynikająca z konieczności odbywania kwarantanny i/lub sprawowania opieki nad dziećmi) itp.
- znaczące spadki sprzedaży, zysków i/lub operacyjnych przepływów pieniężnych
- straty na kontraktach/zawartych umowach lub straty/ekspozycje wynikające z faktu, iż kontrahenci podnoszą siłę wyższą w uzasadnieniu niemożności wykonania umowy
- zaciąganie nowych znaczących zobowiązań, w tym nowych kredytów i/lub restrukturyzacja obecnego zadłużenia
- naruszenie warunków umów kredytowych, w tym niespłacanie zobowiązań po dniu bilansowym
- nietypowe duże zmiany cen akcji lub dłużnych papierów wartościowych, kursów walutowych lub stóp procentowych po dniu bilansowym, które będą miały znaczący wpływ na wycenę aktywów i zobowiązań w przyszłych okresach
- plany restrukturyzacji działalności i zwolnień pracowników.

Komitety Audytu powinny współpracować zarówno z zarządem, jak i audytorem jednostki w zakresie oceny w jaki sposób pandemia koronowirusa SARS-CoV-2 wpływa na zdolność spółki do kontynuowania działalności w dającej się przewidzieć przyszłości oraz adekwatności ujawnień w sprawozdaniu finansowym za rok zakończony 31 grudnia 2019 r. i upewnić się, że zdarzenia, które wystąpiły po dniu bilansowym są odpowiednio ujawnione zgodnie z ramowymi założeniami sprawozdawczości finansowej przyjętymi przez jednostkę.

Założenie kontynuacji działalności

Zarząd jest odpowiedzialny za dokonanie oceny zdolności jednostki do kontynuacji działalności. Przy ocenie, czy założenie kontynuacji działalności jest zasadne, bierze się pod uwagę zdarzenia i warunki, które nastąpiły po zakończeniu okresu sprawozdawczego. Ponieważ po 31 grudnia 2019 r. nastąpiły nowe znaczące zdarzenia i zmiany warunków, konieczne będzie uwzględnienie skutków tych zdarzeń i warunków w ocenie kontynuacji działalności w sprawozdaniu finansowym za rok 2019.

Zasadnicze znaczenie ma zrozumienie wpływu bieżących zdarzeń i warunków na działalność i prognozowane przepływy pieniężne spółki, przy czym kluczową kwestią jest ustalenie, czy jednostka ma wystarczającą płynność, aby spłacać swoje zobowiązania, gdy stają się one wymagalne.

Czy jednostka ma wystarczające środki pieniężne i niewykorzystane linie kredytowe lub możliwość zaciągnięcia kredytów i pożyczek, aby zapewnić krótkoterminową płynność? Czy niezbędne są dodatkowe działania, aby umożliwić jednostce generowanie wystarczających przepływów pieniężnych w celu wywiązania się ze swoich zobowiązań?

Dodatkowe działania, które mogą okazać się niezbędne, mogą obejmować negocjacje z kredytodawcami w celu restrukturyzacji lub zwiększenia zadłużenia, ograniczenie bieżących kosztów operacyjnych, przesunięcie planowanych lub zakontraktowanych wydatków inwestycyjnych, poszukiwanie wsparcia finansowego od akcjonariuszy/udziałowców lub możliwość skorzystania z krajowego rządowego programu pomocy.

Wpływ pandemii SARS-CoV-2 na ocenę zdolności jednostki do kontynuacji działalności będzie się znacznie różnić, w zależności od sektora, ale oczywiste jest, że podmioty z sektorów o wysokiej ekspozycji, w szczególności z branży turystycznej, transportowej, hotelarskiej, rozrywkowej, sportowej, handlu detalicznego i przemysłu naftowego, które notują spadek popytu, spadek sprzedaży i presję na marże lub zostały tymczasowo całkowicie zamknięte, bardziej odczuwają skutki pandemii niż pozostałe. Negatywny wpływ na sektory takie jak motoryzacja także rośnie wraz z wprowadzanymi dalszymi ograniczeniami skutkującymi niemożnością lub odrzucaniem zakupów klientów do czasu zmniejszenia się poziomu niepewności.

W wielu przypadkach budżety i prognozy, które mogły zostać wykorzystane do wsparcia wcześniejszej oceny zarządu zdolności jednostki do kontynuacji działalności mogą mieć obecnie ograniczoną przydatność ze względu na szybko zmieniającą się sytuację gospodarczą i w związku z tym mogą wymagać znacznych zmian.

Komitet Audytu powinien upewnić się, że ocena zdolności jednostki do kontynuacji działalności dokonana przez zarząd została odpowiednio zaktualizowana i uwzględnia wszystkie istotne informacje dostępne do dnia zatwierdzenia przez zarząd sprawozdania finansowego do publikacji. MSR 1.26 wymaga, aby przy sporządzaniu oceny zdolności do kontynuacji działalności jednostka uwzględniła wszystkie dostępne informacje dotyczące przyszłości. Jak najszybsza aktualizacja oceny zdolności jednostki do kontynuacji działalności nie tylko ułatwi zrozumienie sytuacji przez Komitet Audytu, ale także przyspieszy proces badania sprawozdania finansowego.

Dokonując oceny zdolności jednostki do kontynuacji działalności zarząd powinien rozważyć negatywne ale nadal realne scenariusze dalszego rozwoju pandemii koronawirusa oraz jej wpływu na gospodarkę i jednostkę (tzw. stres-testy). I nawet jeśli uzna, że zdolność ta jest zachowana, należy rozważyć, czy nie występuje znacząca niepewność dotycząca zdarzeń lub warunków, które mogą budzić poważne wątpliwości co do tej zdolności.

Komitet Audytu powinien zwrócić szczególną uwagę na sprawozdania finansowe, w których zarząd stwierdza, że obecna sytuacja (pandemia) wywiera istotnie negatywny wpływ na sytuację majątkową i finansową oraz wyniki finansowe jednostki ale

jednocześnie nie przeprowadził żadnych stres-testów zasłaniając się niemożnością precyzyjnego oszacowania wpływu pandemii na gospodarkę i jednostkę, a także nie wskazał w sprawozdaniu finansowym na występowanie znaczącej niepewności, która może budzić poważne wątpliwości, co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności w dającej się przewidzieć przyszłości. Ponadto, należy upewnić się, że w sprawozdaniu finansowym zarząd umieścił opis istotnych założeń przyjętych do oceny zdolności jednostki do kontynuacji działalności, na przykład w odniesieniu do czasu trwania oraz ewentualnych skutków pandemii, w tym negatywnego wpływu na działalność jednostki, aby w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu użytkownik sprawozdania mógł ocenić, czy można je nadal uznać za racjonalne.

Ocena zarządu może na przykład wymagać:

- aktualizacji prognoz i analiz wrażliwości, stosownie do okoliczności, z uwzględnieniem zidentyfikowanych czynników ryzyka i różnych możliwych wyników
- przeglądu prognozowanych warunków/wskaźników wynikających z umów w różnych scenariuszach
- zmian w planach dotyczących przyszłych działań
- rozszerzonych ujawnień w sprawozdaniu finansowym

Zdarzenia lub warunki występujące po dniu sprawozdawczym, które kierownik bierze pod uwagę przy dokonywaniu lub aktualizowaniu oceny zdolności jednostki do kontynuacji działalności, mogą obejmować:

Zdarzenie/warunek	Prawdopodobne skutki
Słabsze perspektywy gospodarcze / zwiększona niepewność	Niższe przychody ze sprzedaży/zysk oraz pogorszenie się wskaźników kapitału obrotowego, mające istotny wpływ na przepływy pieniężne z tytułu działalności operacyjnej
Dostępność i koszt kredytu	<p>Kredytobiorcy o słabszym ratingu kredytowym mogą mieć większe trudności z dostępem do rynku obligacji, a banki i inni kredytodawcy mogą być mniej skłonni do odnowienia lub zwiększenia swojego zaangażowania kredytowego.</p> <p>Kredytodawcy mogą żądać nowych warunków, takich jak znacznie wyższe stopy zwrotu lub lepsze zabezpieczenia, w szczególności dla podmiotów z sektorów o wysokim stopniu ryzyka.</p> <p>Sami kredytodawcy mogą doświadczać problemów z płynnością i mogą potrzebować pomocy banku centralnego, aby móc nadal zapewniać lub zwiększać finansowanie.</p> <p>Kredytobiorcy posiadający zadłużenie wyrażone w walucie obcej mogą oczekiwać, że koszty obsługi zadłużenia wzrosną znacząco jeśli nastąpi silna deprecjacja złotego.</p> <p>Klauzule dotyczące istotnych negatywnych zmian w umowach kredytowych mogą stwarzać kredytodawcom możliwość wycofania się z finansowania.</p>
Spadki cen aktywów	<p>Niższe zyski i kapitał własny, które mogą wpływać na przestrzeganie warunków umów finansowych i ocenianą zdolność kredytową kredytobiorcy.</p> <p>Zmniejszone wpływy w przypadku zbycia aktywów.</p>

W przypadku stwierdzenia przez zarząd zaistnienia zdarzeń lub okoliczności, które mogą budzić poważne wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuacji działalności, zarząd prawdopodobnie opracuje plany działania zmierzające do:

- refinansowania lub restrukturyzacji istniejących instrumentów kredytowych (w tym pożyczek, leasingu i innych zobowiązań) oraz pozyskania nowych źródeł finansowania
- renegotjowania wskaźników finansowych lub uzyskania zgody na odstąpienie od nich, jeśli istnieje ryzyko ich naruszenia w ramach obecnie obowiązujących umów kredytowych
- ochrony źródeł przychodów, obniżania kosztów i zarządzania kapitałem obrotowym w celu generowania przepływów pieniężnych z działalności operacyjnej wystarczających do wywiązywania się ze zobowiązań w terminie ich spłaty
- zarządzania płynnością poprzez odroczenie wydatków kapitałowych, dywidend i innych wypłat, poszukiwania wsparcia finansowego od udziałowców, korzystania z pomocy rządowej i zgłaszania roszczeń z tytułu polis ubezpieczeniowych na wypadek przerwania działalności gospodarczej oraz
- restrukturyzacji działań w odpowiedzi na zakłócenia w łańcuchu dostaw, logistyce i inne zakłócenia lub istotne zmiany popytu.

Zarząd ocenia, czy te zdarzenia lub okoliczności, indywidualnie lub łącznie budzą poważną wątpliwość co do zdolności jednostki do kontynuacji działalności lub, w poważnych przypadkach, czy założenie kontynuacji działalności jako podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego jest wciąż zasadne.

Jeżeli zarząd uzna, że konsekwencje wybuchu pandemii oraz pogorszenie warunków gospodarczych i warunków prowadzenia działalności doprowadziły lub mogą doprowadzić do pogorszenia wyników operacyjnych lub sytuacji finansowej po dniu sprawozdawczym, które jest tak poważne, że przyjęcie założenia kontynuacji działalności jako podstawy sporządzenia sprawozdania finansowego nie może być już uznana za właściwą, wówczas sprawozdanie finansowe na dzień i za rok zakończony 31 grudnia 2019 r. będzie musiało zostać skorygowane.

W zakresie, w jakim zidentyfikowano zdarzenia i okoliczności, które mogą budzić poważne wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności, ujawnienie informacji w sprawozdaniu finansowym jest wymagane, jeśli zdarzenia te stanowią istotną niepewność lub wnioski zarządu w tym zakresie związane są z istotnymi osądami (tzw. scenariusz „close call”). W porównaniu do wcześniejszych okresów sprawozdawczych uznanie tego rodzaju ujawnień za niezbędne, w szczególności dla podmiotów z najbardziej narażonych sektorów, jest bardziej prawdopodobne biorąc pod uwagę obecny zasięg oddziaływania i potencjalne skutki pandemii wirusa SARS-CoV-2.

Komitet Audytu dokonując analizy oceny zarządu zdolności jednostki do kontynuacji działalności oraz racjonalności przyjętych przez zarząd planów przyszłych działań w odniesieniu do zagrożeń w tym zakresie powinien uwzględnić:

- konieczność obiektywnego kwestionowania planów i istotnych założeń w celu sprawdzenia czy skutki zdarzeń i okoliczności, w tym niepewności wynikające z pandemii, mające wpływ na jednostkę i jej otoczenie zostały w nich racjonalnie uwzględnione
- jeśli plany zarządu są częściowo uzależnione od działań innych stron, takich jak banki czy rząd, ocenę czy ta strona ma zamiar i możliwości do zrealizowania oczekiwanego działania, przy czym przeszłe działania mogą nie być wiarygodnym miernikiem przyszłych działań ze względu na znaczną zmianę sytuacji gospodarczej
- ocenę, czy występują inne zdarzenia i okoliczności, które powinny być rozważone, a których zarząd nie wziął pod uwagę dokonując swojej oceny
- ocenę, czy przyjęte założenia są racjonalne w świetle aktualnej sytuacji jednostki oraz otoczenia gospodarczego
- ocenę, czy ujawnienia w sprawozdaniu finansowym są adekwatne, w szczególności, czy informacje związane z oceną zdolności jednostki do kontynuacji działalności są kompletne i obejmują informacje niezbędne do osiągnięcia rzetelności i jasności sprawozdania finansowego?

Ważnym zadaniem Komitetu Audytu jest także bieżąca współpraca z biegłym rewidentem w tym zakresie i upewnianie się, że zarząd przedstawia biegłemu rewidentowi wszystkie potrzebne wyjaśnienia i dowody, w tym, jeśli stosowne, aktualizacje swojej oceny zdolności jednostki do kontynuacji działalności uwzględniającej wszystkie istotne dostępne informacje. Pełne zaangażowanie Komitetu Audytu i ścisłe monitorowanie przebiegu pracy biegłego rewidenta w tych dynamicznie zmieniających się warunkach pozwoli na wzmocnienie jakości badania i usprawnienie jego przebiegu.

O Instytucie Komitetów Audytu KPMG:

Instytut Komitetów Audytu dostarcza członkom Komitetów Audytu i Rad Nadzorczych praktycznych wskazówek, spostrzeżeń oraz możliwości wymiany poglądów w zakresie zwiększenia efektywności nadzoru nad sprawozdawczością finansową i jakością badania sprawozdania finansowego oraz w zakresie zagadnień, które w dzisiejszym świecie stanowią największe wyzwania dla organów nadzorujących w spółkach, takich jak strategia czy zgodność działania z prawem i regulacjami.

Kontakt

ul. Inflancka 4A
00-189 Warszawa
T: +48 22 528 11 00
F: +48 22 528 10 09
E: kpmg@kpmg.pl

Stacy Ligas
Senior Partner, CEO
E: StacyLigas@kpmg.pl

Marek Gajdziński
Head of Audit
Partner
T: +48 22 528 11 10
E: mgajdzinski@kpmg.pl

Zbigniew Libera
Audit
Partner
T: +48 22 528 12 77
E: zlibera@kpmg.pl

Biura KPMG w Polsce

Warszawa

ul. Inflancka 4A
00-189 Warszawa
T: +48 22 528 11 00
F: +48 22 528 10 09
E: kpmg@kpmg.pl

Kraków

ul. Opolska 114
31-323 Kraków
T: +48 12 424 94 00
F: +48 12 424 94 01
E: krakow@kpmg.pl

Poznań

ul. Roosevelta 22
60-829 Poznań
T: +48 61 845 46 00
F: +48 61 845 46 01
E: poznan@kpmg.pl

Wrocław

ul. Szczytnicka 11
50-382 Wrocław
T: +48 71 370 49 00
F: +48 71 370 49 01
E: wroclaw@kpmg.pl

Gdańsk

al. Zwycięstwa 13a
80-219 Gdańsk
T: +48 58 772 95 00
F: +48 58 772 95 01
E: gdansk@kpmg.pl

Katowice

ul. Francuska 36
40-028 Katowice
T: +48 32 778 88 00
F: +48 32 778 88 10
E: katowice@kpmg.pl

Łódź

ul. Składowa 35
90-127 Łódź
T: +48 42 232 77 00
F: +48 42 232 77 01
E: lodz@kpmg.pl

mam pytanie@kpmg.pl

Informacje zawarte w niniejszej publikacji mają charakter ogólny i nie odnoszą się do sytuacji konkretnej firmy. Ze względu na szybkość zmian zachodzących w polskim prawodawstwie prosimy o upewnienie się w dniu zapoznania się z niniejszą publikacją, czy informacje w niej zawarte są wciąż aktualne. Przed podjęciem konkretnych decyzji proponujemy skonsultowanie ich z naszymi doradcami.

KPMG Poland

[kpmg.pl](https://www.kpmg.pl)